

AF PETER NIELSEN

GLAD FOR GLAD

Jeg kan indimellem være hård i min dom over DR's forskellige forsøg på at lave litteraturprogrammer. Det kan synes urimeligt, men det er svært at mobilisere nogen særlig begejstring, når man ser på, hvordan DR tænker litteraturformidling anno 2018. Fleming Møldrups tandløse program *Vild med bøger* var efter lidt af en ørkenvandring et nyt højdepunkt i den forfaldshistorie, og Mick Øgendahls nye program *De store forfattere*, der havde premiere i onsdags på DR1, må lige vente en omgang, til det har fundet sin form, inden det møder sin dom. Dog hudflettes omstændighederne omkring programmerne andetsteds i dagens avis.

Derfor er det skønt at opdage, at der i det små faktisk findes et glimrende eksempel på god litteraturformidling på DR, nemlig Anne Glads program Bogselskabet på P4. Man kender sikkert primært Anne Glad som den ene livsstilsekspert i programmet *Kender du typen?*, men Anne Glad har en baggrund som kandidat i nordiske sprog og har en viden om litteratur, som gør hende egnet som vært.

I de udsendelser, jeg har lyttet til, kan man alene på tilgangen til de interviewede forfattere og spørgsmålene mærke, at hun ved, hvad hun taler om. Og det gør pokker til forskel, når man samtidig tænker på, at DR's ideologi p.t. er, at den vært, der formidler litteratur for danskerne ikke må være fagligt funderet, men derimod skal være, som folk er flest og altså ikke må have et overskud af viden og indsigt at dele ud af. Det er helt sikkert en taberideologi.

Udsendelsen med Helle Helle den 27. april er i den sammenhæng eksemplarisk. Nok er Anne Glad også styret af de rigide koncepter, der lægges ned over et hvilket som helst DR-program, men inden for dem formår hun at tale om litteratur på en indbydende og lærerig måde. Hun kan spørge om en enkelt sætning og kan være med til at udfolde det verdenssyn, der kan ligge i at dvæle ved teksten. Og hun kan, uden at det bliver kedeligt teknisk, tale med om komposition, om sætninger, der bremser op, om at have lært at skrive sætninger ved igennem mange år at have lavet radio og om, at et komma kan være lige så vigtig som et klip i en radiomontage. Hemmeligheden er, tror jeg, at Anne Glad tør vende tilbage til kilderne, og dér hvor litteraturen rent faktisk skabes fra, og det er næsten altid interessant for andre at høre på.

pen@information.dk

INFORMATION

BOGTILLÆG

Forsidefoto: Jonas Opperskalski

Ansv. chefredaktør: Rune Lykkeberg

Redaktører: Peter Nielsen, Hans Henrik Rasmussen

Art Direction Jesse Jacob, Sofie Holm Larsen

kultur@information.dk

ESSAY

ANTROPOLOGEN STRINDBERG

August Strindbergs 'Blandt franske bønder' bevæger sig elegant fra feltstudie til rejseskildring til essayistik

AF MATHILDE MOESTRUP

Howdan er det lykkedes et næsten 300 sider langt feltstudie fra Frankrigs bondesamfund i 1880'erne at tryllebinde mig de sidste par dage?

Der er mere end ét svar på det spørgsmål. Men det mest oplagte må være, fordi *Blandt franske bønder* er skrevet af en af Skandinaviens største stilister, den svenske forfatter August Strindberg (1849-1912). Og så er værket videreformidlet i en lydhør, sprognørdet god oversættelse af Karsten Sand Iversen.

Hvorfor den borgerlige stockholmsvensker Strindberg fattede interesse for de franske bønder kan måske virke umotiveret, men, som nogle vil vide, boede han i 1880'erne ad flere omgange i landsbyen Grez-sur-Loing 80 km syd for Paris. Og hvad bønder angår, var Strindberg, inspireret af tænkere som Rousseau, på det tidspunkt interesseret i spørgsmålet om »det naturlige liv« over for den heftige industrialisering, der fandt sted i Europa.

Blandt franske bønder falder i tre 'afdelinger': de første 100 sider, »Bondeliv i en fransk landsby«, er antropologiske beskrivelser af livet i Grez-sur-Loing, som i bogen kaldes »min landsby«. Spørgsmål om hvordan en rig bonde lever, hvad hans børn studerer i skolen, hvordan han tilbringer sin fritid, iblandes overvejelser om »la crise agricole«, landbrugskrisen i Frankrig. Bøndernes arbejde trues af import fra resten af verden.

Det kan måske lyde tørt at læse om en landbrugskrise for 130 år siden, men det bliver det aldrig, fordi optegnelserne altid først og fremmest er motiveret af det menneskelige aspekt. Her er f.eks. blot en kort notits om byens præst, der latterliggøres af de sekulariserede bønder:

»Når han (præsten, red.) vandrer hen ad gaden i sin sorte kjole, lettes der ikke på en hat eller hue, og man ler bag hans ryg. Messen overværes kun af de unge piger 'så de kan vise deres nye kjoler,' sagde en agtværdig bondekone, som selv var mor og ikke gik til messe, til mig forleden.«

Åh, hvor ser jeg levende for mig disse bondepiger, der gerne vil vise deres kjoler frem. Jeg kan ikke lade være med at tænke på stakkels Madame Bovary.

Bogens næste afdeling lever i højere grad op til værkets undertitel 'Subjektive rejseskildringer': Strindberg rejser i tog gennem Frankrig, og fra kupeen såvel

som fra landevejen beskriver han sansmættet, hvad han ser, samt hvad han lærer i samtale med de franske bønder, han møder på sin vej. Her opstår nogle af bogens smukkeste passager, vi ser f.eks. Cambrai i det nordlige Frankrig fra et togvindue:

»I Cambrai er humlehøsten i gang. Som en deling klar til angreb med sine lanser står mænd og kvinder med de lange stænger rettet fremad, sænker dem efterhånden og plukker de duftende kogler af. Endeløst strækker rækkerne af hørstakke sig bag dem, med hvide spidse halmtage, så det ligner en enorm teltlejr. Valmuen står i neg med svagt violette toner som ville gøre en maler henrykt når han får dem mod den røde, gule og grå jord.«

Sikke et billede!

Sidste afdeling er en politisk-filosofisk refleksion over Europas fremtid set gennem de franske bønders forhold. Her diskuterer Strindberg visionært, hvorvidt teknologisk fremskridt og menneskelig lykke kan siges at hænge sammen.

Således går *Blandt franske bønder* elegant fra feltstudie til rejseskildring til essayistik. Bogen har dog også en indledning, der med den simple titel »Land og by« til fulde retfærdiggør, at forlaget Virkelig beskriver bogen som »mere aktuel end nogensinde«. Det er nemlig påfaldende, hvordan debatterne om land og by i Strindbergs samtid taler ind i de debatter, vi har i dag.

I den sceniske indledning vandrer Strindberg en majmorgen op ad Montmartrehøjene for at betragte »la cité-mère«, moderbyen, Paris oppefra: »Dér lå kulturens underværk, det moderne Babylon, altid lige smuk, lige lokkende, lige frastødende.«

Og minsandten om ikke forfatteren, i tankefuld betragtning af kulturens underværk, møder en ældre herre, der bestemt ikke har samme benovede indstilling til byen og kulturmennesket. »Hvorfor hader De da byen?« spørger Strindberg på et tidspunkt, hvortil franskmanden svarer: »Fordi den ødelægger landet. Den er som løvens kule, alle spor fører derhen men ingen derfra. Den er som en byld, for den optager alle kroppens nyttige væsker og giver kun pus fra sig. (...) Hvert sekund giver den 25 liter gødningsstoffer fra sig, som hældes ud i havet gennem den store rendesten Seinen, den drikker årligt 400 millioner liter vin der har

suget af landets bedste og fedeste jord, og hvad giver den igen?«

Der er mange spændende perspektiver i denne analyse. Først den helt simple konstatering, at byen ikke producerer noget, men blot indtager. En betragtning der kan siges at stå i kontrast til den måde vi ser den produktive by over for det landbrugsstøttede land på i dag. Men også det økologiske spørgsmål rumsterer i citatet.

Strindberg vender ikke tilbage til Paris på sin rejse. Men disse overvejelser om byen klinger med i alle hans studier af den franske bonde.

Blandt franske bønder får, ret overraskende, den franske bonde til at virke som et oplagt sted at bedrive kulturkritik fra. Strindberg er altid lige skarp, lige velskrivende og lige ... kvindefjendsk – ja, det bliver jeg nødt til at nævne. Måske fordi jeg med bankende hjerte læste de dybt misogyne (og irriterende velskrevne) passager om den franske kvinde som denne:

»Jeg troede længe at det kun var pariserinden der med sine rovfugleøjne og sin krumme næse spejdede efter en forsørger og nu i den sidste tid med revolver og vitriol udbyttede mænds tegnebøger, men jeg ser nu at typen er national.«

'Sådan var det dengang', og 'man kan jo ikke bare censurere den slags væk' osv. osv. Med andre ord: Den slags analyser rummer det ubehagelige paradoks, man må befinde sig i for at læse Strindberg.

Og jeg må kapitulere: Det er det hele værd.

mamo@information.dk

BLANDT FRANSKE BØNDER

August Strindberg

Oversat af Karsten Sand Iversen

Forlaget Virkelig

257 sider

250 kroner